THE ISRAELITE PRESS of Western Canada. The only Jewish Newspaper
דאס אידישע ווארט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

דער פארבאט צו עקספארטירן משקה אין די פאראייניקטע שטאטן

פרעמיער קינגס ביל, וואס פארבאט "קאסטאמס קלירענסעס" (עקספארט דערלויבענישן) פאר אלקאהאלישע געטראנקען אין די פאראייניקטע שטאטן אדער וועלכן ס'איז אנדער לאנד וואס האט ביי זיך "פראהיבישאן", איז לעצטע וואך דורכגעגאנגען אין הויז ביי דער צווייטער פארלעזונג פאקטיש אן וועלכער ס'איז קעגנערשאפט. פרעמיער קינג האט דערביי געווארנט, אז ער שטעלט אין קאן דעם גורל פון זיין רעגירונג אויף דעם דאזיקן ביל, און, אויב דער סענאט וועט אים דורכוווארפן, איז ער גרייט אויפצולייזן גלייך דעם פארלאמענט און מאכן די דאזיקע פראגע פאר אן "אישו" אין די נייע וואלן.

אזא ווארנונג איז אבער קאנטיק געווען אינגאנצן איבעריק. פון דער שטימונג אין הויז קאן מען אורטיילן, אז דער סענאט וועט ניט וואגן דורכצוווארפן דעם ביל, וואס איז אזוי איינשטימיק אנגענומען געווארן. — ווען אפילו א צאל סענאטארן זאלן אין הארצן זיין קעגן אים.

די געשיכטע איז, וואס עס איז זייער שווער ארויסצוטרעטן קעגן אזא ביל. קיינער אין קאנאדע, — אויסער, נאטירלאך, די פערזענלאך פאר־אינטערעסירטע, — זיינען ניט באגייסטערט פאר דער ראל פון "בוטלעגערס" פאר די אמעריקאנער דארשטיקע בירגער. כאטש דאס האט אריינגעבראכט גאר א באדייטנדיקע הכנסה אין די קעשענעס פון דער קאנאדער רעגירונג אין שטייערן און גוטע פראפיטן פאר קאנאדער דיסטילירער. צו באשיצן דאס רעכט פון קאנאדער משקה־פאבריקאנטן צו עקספארטירן זייער סחורה אין די שטאטן, זעט אויס ווי צו באשיצן א "בוטלעגינג" געשעפט.

אבער דאך קאנען מיר בשום אופן ניט איינזעען, ווער וועט עס געווינען פון אט דעם נייעם פארבאט צו עקספארטירן משקה אין די שטאטן. פאר אונז זעט עס אויס צו זיין קלאר, אז דערפון וועט זיכער ניט געווינען די זאך פון "פראהיבישאן" אין די שטאטן.

נאך מיט איניקע יארן צוריק, האט קאנאדע איינגעשטימט ארויסצוהעלפן איר שכנה, די פאראייניקטע שטאטן, צו קאנטראלירן בעסער דעם משקה שמוגל פון אונזער זייט גרעניץ. אינפארמירנדיק די אמעריקאנער "פראוקנע" אגענטן וועגן יעדן פאל, ווען א משקה טראנספארט קריגט "קאסטאמס קלירענסעס" פון קאנאדע צו וועלכן ס'איז פונקט אין די שטאטן. פאר די אמעריקאנער איז אזוי פארבליבן בלויז אכטונג צו געבן אויף דער באטרעפנדיקער שיף ווען זי קומט אן און קאנפיסקירן די משקה ווי עס ווערט נאר געמאכט דער פארזוך זי אויסצולאדן.

איז אבער אויסגעקומען אזוי, אז די געשמוגלטע משקה פלעגט פאקטיש פריי אויסגעלאדן ווערן אין מיטן העלן טאג ביים וואסער־פראנט אין דעטראיט אדער אנדערע פונקטן. וועגן דעם האט ערשט מיט א קארגן יאר צוריק גערעדט אונזער מיניסטער פון אינערלאכער הכנסה, מר. יולער. דערקלערנדיק, אז קאנאדער רעגירונג קאן זיך ניט האלטן פאראנטווארטלאך פאר דעם, וואס אונזער שכנה'ס באאמטע דערפילן ניט זייערע פליכטן.

אונזער רעגירונג האט אבער איצט געענדערט איר מיינונג. און אונטערן דרוק פון א געוויסן טייל פון דער עפנטלאכער מיינונג, האט זי איינגעשטימט נאכצוגעבן די פאדערונג פון דער אמעריקאנער רעגירונג צו פארבאטן אינגאנצן דעם עקספארט פון משקה אין די שטאטן.

די קאנאדער פאליציי וועט איצט אזוי דארפן טאן דאס פאר אמעריקע, וואס די אמעריקאנער פאליציי איז געווען צו אומפעאיק אדער צו קארופט צו טאן. מיר וועלן איצט דארפן אנשטעלן א גרויסן פאליצייאישן פערסאנאל ביי אונז. צו באוואכן אונזער גרעניץ קעגן דעם איצט אומגעזעצלאכן עקספארט פון משקה אין די שטאטן.

פאר אונז איז דאס א צווייטער "פראהיבישאן" עקספערימענט, וואס איז פאראורטיילט צו א דורכפאל. דער משקה שמוגל פון קאנאדע וועט ווייטער אנגיין, און אזוי לאנג ווי ס'איז דא א מארק פאר דער דאזיקער סחורה אויף יענער זייט גרעניץ, וועט זי אהין דורכפליסן, ניט געקוקט אויף אלע פארבאטן אין דער וועלט. און די שמוגלער וועלן בלויז אויסנוצן דאס געלט וואס זיי וועלן איינשפארן פון די רעגירונגס שטייערן אויף געזעצלאך ארויסגעפירטע משקה, פון וועלכע זיי וועלן איצט באפרייט ווערן, אויף אויסשמירן דעם וועג . . .

און פון דער אמעריקאנער זייט פון דער גרעניץ וועט אפילו דאס ביסל קאנטראל וואס מען האט ביז איצט געהאט אויף'ן משקה שמוגל, א דאנק די אינפארמאציעס פון די קאנאדער "קאסטאמס", איצט אויך פארלארן גיין.

מיר וועלן בלויז געווינען דערמיט; וואס מען וועט אונז מער ניט קאנען באשולדיקן אין שטיצן דעם שמוגל געשעפט. דאס איז אבער ניט מער ווי א טעארעטישער געווינס, מיט פראקטישע פארלוסטן פאר ביידע צדדים.

דער טויט פון א דיקטאטאר

ווי די צייטונגען באריכטן, האט פרימא דע ריווערא, געוועזענער דיקטאטאר פון שפאניע, א פאר מינוט פאר זיין טויט פון א הארץ־אטאקע אין גלות, אין פאריז, אויסגערופן: "דאס איז שפאניע, דאס האט שפאניע פאר מיר געטאן".

דער געוועזענער דיקטאטאר האט קיין טעות ניט געמאכט. דאס האט טאקע שפאניע פאר אים געטאן, אין באלוינונג פאר זעקס יאר דיקטאטור און אונטערדריקונג פונ'ם פאלק, פאר בארויבן דאס פאלק פון זיינע פרייהייטן און פאר פירן אים אין אפגרונט פון ארימקייט און פארצווייפלונג.

עס איז דא א ווערטל, אז קיין דיקטאטאר שטארבט ניט מיט א נאטירלאכן טויט. דע ריווערא איז נאך אפשר געווען מזל'דיק, וואס ער איז געשטארבן אין א בעט. כאטש אין גלות. אפטער פארענדיקן זעלבסט־געקרוינטע דיקטאטארן זייערע בלוטיקע קאריערעס אויפ'ן עשאפאט אדער פון א קויל פון א נקמה־נעמער.

דע ריווערא האט פארכאפט די מאכט מיט דער הילף פונ'ם מיליטער אין 1923. א דאנק דער אומצופרידנהייט פונ'ם מיליטער מיט די שרעקלאכע שפאנישע נידערלאגעס אין מאראקא. ער האט טאקע דאן נאך א רייע ווייטערדיקע מפלות געראטעוועט די לאגע אין מאראקא, אבער ניט דורך זיין אייגענער העלדישקייט, נאר א דאנק דער פראנצויזישער הילף.

דאס לאנד האט אבער פאר דעם "זיג" טייער באצאלט, — מיט זיין פרייהייט און מיט זיין עקאנאמישן וואוילזיין. צום סוף האט זיך אפילו דאס מיליטער אפגעקערט פונ'ם דיקטאטאר, און ער האט נאך געהאט גענוג שכל אפצוטראגן זיך באצייטנס.

און ער איז געשטארבן אן איינזאמער אין גלות, און זיין נאמען וועט פארשאלטן ווערן פונ'ם שפאנישן פאלק.

א ווארנונג צו אנדערע דיקטאטארן!

רוסישער האנדלס-פארטרעטער אין אמעריקע וואונדערט זיך איבער אנטי-סאוועטישער שטימונג צווישן אמעריקאנער אידן

(ספעציעל פאר "דאס אידישע ווארט")
פון י. פארסקי

(א געשפרעך מיט פיאטר באגדאנאוו. פארזיצער פון "אמ-טארג" אין ניו-יארק).

בעת די צייטונגען זיינען פול מיט באריכטן וועגן רעליגיעזע פארפאלגונגען אין סאוועט רוסלאנד: אין דער צייט ווען מאסן - מיטינגען און קאנפערענצן ווערן איבעראל אפגעהאלטן, כדי צו פראטעסטירן קעגן די דאזיקע פארפאלגונגען; ווען אין די שולן און אין די קירכעס ווערן אפגעריכטעט תפילות לטובת דער גע'רודפ'טער רעליגיע אין רוסלאנד, און אין די קאפעע קאכט זיך וועגן דעם רוסישן פראבלעם, אין דער זעלבער צייט געפינט זיך אין א נייעם און שיינעם וואלקנקראצער אויף דער פינפטער עוועניו אין ניו - יארק, די סאוועט-רוסישע האנדלס-פארטרעטונג אין אמעריקע, דער "אמטארג", און פירט דורך אויף א שטילן און סוחריש מעסיקן אופן, די געשעפטן צווישן רוסלאנד און אמעריקע, וואס האבן אנגעטראפן אין לעצטן יאר אליין א סומע פון איבער 150 מיליאן דאלאר.

און אט, ווען די גאס איז פול מיט איופרעגונג וועגן רוסלאנד, בין איך געגאנגען זעען דעם אפיציעלן פארשטייער פון דער רוסישער סאוועט - רעגירונג אין אמעריקע, דעם פרעזידענט פון "אמטארג", פיאטר באגדאנאוו, כדי צו הערן וואס ער האט צו זאגן וועגן דעם גרויסן טומל און שטורם, וואס גייט איצט איבער דער וועלט בנוגע די באריכטעטע פארפאלגונגען אויף רעליגיע אין רוסלאנד.

דער אפיס פון "אמטארג" פארנעמט 3 שטאק פון דעם ריזיקן וואלקנקראצער, און הונדערטער אנגעשטעלטע זיינען באשעפטיקט ביים דורכפירן די גרויסע און פארשיידנארטיקע ביזנעס - טראנסאקציעס צווישן רוסלאנד און אמעריקע. און דארטן אין דעם אפיס, מערקט מען ניט קיין סימן פון דעם גרויסן טומל, וואס טראגט זיך איצט ארום אין דער עפנטלאכער מיינונג אין באצוג צו סאוועט רוסלאנד.

געשעפט און הנדל — דאס איז דאס איינציקע פראבלעם, מיט וועלכן אלע זיינען דא דורכגעדרונגען, און ווען ניט דער קלאנג פון דער רוסישער שפראך וואלט מען געקאנט אננעמען, אז דאס איז דער אפיס פון א גרויסער אמעריקאנער ביזנעס - קארפאראציע.

לעבן דעם אפיס, וואו עס קלאפן אויף די שרייב מאשינען איניקע סטענאגראפיסטקעס, אין א ווינקל פון הויז, געפינט זיך א מיטל - גרויסער, און זייער באשיידן מעבילירטער צימער. דאס איז די ביורא פון דעם פרעזידענט פון "אמטארג", מר. באגדאנאוו. איך האב דערווארטעט אים צו טרעפן אן אויפגערעגטן און אומצופרידענעם צוליב דער שטארקער אגיטאציע, וואס גייט דא איצט אן קעגן דער מדינה, וואס ער פארטרעט. אבער איך האב א טעות געהאט.

מר. באגדאנאוו וועלכע איז נאך א יונגער מענש פון א יאר פערציק, מיט א טיפיש - רוסישער שפיציק בערדל, האט מיך אויפגענומען מיט א ברייטן און צופרידענעם שמייכל. פון זיין שמייכלדיקן פנים קאן מען ניט אורטיילן, אויב ער איז שטארק באזארגט פון דעם טומל, וואס גייט אן אין דער וועלט קעגן זיין רעגירונג. אבער נאך איניקע מינוט, איז באגדאנאוו'ס געזיכט'ס אויסדרוק געווארן ערנסטער און ער האט זיך צו מיר געווענדעט :

"איך וואלט וועלן, אז איר זאלט וויסן, אז איינלאדנדיק אייך האב איך געבראכן א געוואוינהייט אויסצומיידן צייטונגס - לייט. איך טו דאס צוליב דעם, וואס איך וואלט וועלן דורך אייך — אלס דער פארשטייער פון דער "אידישער טעלעגראפן אגענטור" — אויסדריקן מיין איבערראשונג איבער דער האלטונג פון א גרויסן טייל פון די אמעריקאנער אידן אין באצוג צו סאוועט - רוסלאנד.

"ווער, ווער, אבער די אמעריקאנער אידן, וואס שטייען אין קאנטאקט מיט דער סאוועט - רעגירונג דורך די פארשיידענע אפמאכן, וואס די אמעריקאנער אידישע הילפ'ס ארגאניזאציעס האבן געשלאסן; וואלטן דאך אמבעסטן גדארפט וויסן, וואס די איצטיקע רעגירונג טוט פאר די פאראָרימטע אידן אין רוסלאנד. ווי קומט עס, וואס צווישן די טעטיקסטע אגיטאטארן קעגן סאוועט - רוסלאנד אין אמעריקע זיינען גראד אידן, בעת די ניט־אידישע אמעריקאנער זיינען פיל צוריקגעהאלטענער.

"איך פארשטיי אז די אידן זיינען מער פאראינטערעסירט אין די געשעענישן אין רוסלאנד, ווי אנדערע פעלקער. צוליב דעם, וואס פיל פון זיי האבן דארט אנגעהעריקע און פריינט. אבער טאקע דערפאר דארפן די אידן פון אויסלאנד וויסן, אז די סאוועט - רעגירונג טוט פאר אידן, אין פארהעלטעניש, אפשר מער ווי פאר די אנדערע נאציעס אין רוסלאנד.

"די סאוועט רעגירונג איז פונקט אזוי, און אפשר נאך מער, פאראינטערעסירט ווי די אידן אין אמעריקע, אז די עקאנאמישע לאגע פון די רוסישע אידן זאל זיך פארבעסערן. דאס איז פשוט דערפאר, ווייל מיר האלטן דאס פאר אן אינערלאך פראבלעם פון אונזער לאנד.

"מיר ווייסן אז דורך די נייע עקאנאמישע באדינגונגען אין סאוועטן־רוסלאנד האט עקאנאמיש באזונדערס שטארק געליטן די אידישע באפעלקערונג, דערפאר ווייל זיי האבן זיך פריער מערסטנס געהאט פארנומען מיט האנדל, און מיר האבן דעם האנדל נאציאנאליזירט. אבער, טוען מיר דען ניט אלעס מעגלאכעס, כדי צו פארבעסערן די מאטעריאלע לאגע פון די דעקלאסירטע אידן ?

"מיר באמיען זיך צו פראדוקטיוויזירן די דעקלאסירטע געוועזענע אידישע סוחרים, ארייננברייננענדיק זיי אין פראפעסיעס, וואו זיי זאלן קאנען מאכן א לעבן דורך ארבעט. מיר טוען דאס אויף א צווייפאכן אופן: דורך קאלאניזאציע און אינדוסטריליזאציע.

"אייך איז מסתם באקאנט, וואס מיר האבן אויפגעטאן אויף דעם געביט פון אידישער קאלאניזאציע אין רוסלאנד. לויט די אפיציעלע ציפערן, וואס איך האב געקראגן פון מאסקווע, האט די סאוועט רעגירונג אוועקגעגעבן פאר אידישער קאלאניזאציע אין קרים און אין אוקראינע א שטח פון 468,714 העקטאר (1,157,724 אקער) לאנד. אויסער דעם איז אוועקגעגעבן געווארן פאר אידישער קאלאניזאציע 3,900,000 העקטאר לאנד אין בירא בידזשאן.

(שוין נאכדעם ווי איך האב גערעדט מיט מר. באגדאנאוו'ן האט די "איטא" געבראכט א טעלעגראפישע ידיעה פון רוסלאנד, אז די סאוועט רעגירונג האט אוועקגעגעבן פאר אידישער קאלאניזאציע נאך 209 טויזנט העקטאר לאנד אין קרים. — י. פ.)

"אויסער דעם פרייען לאנד, וואס עס ווערט אוועקגעגעבן די אידן, פארזארגט זיי די סאוועט - רעגירונג אויך מיט די פארשיידענע מאטעריאלן; צאלט זיבעציק פראצענט פון די טראנספארט - קאסטן; מאכט פאר זיי שטייער - פריווילעגיעס, און נעמט ניט קיין אפצאל פון די מאשינען, וואס די אידישע קאלאניסטן אימפארטירן.

"אין די לעצטע פינף יאר זיינען באזעצט געווארן אויף לאנד איבער 100 טויזנט אידן. אין בירא בידזשאן געפינען זיך שוין איצט 1,500 אידן, און לויט דעם סאוועטישן "פינף־יאר־פלאן" וועלן מיר קאלאניזירן אויף לאנד נאך 48 טויזנט אידישע פאמיליעס, אדער ארום 250 טויזנט אידישע נפשות.

"דאס אלעס איז געטאן געווארן בלויז אויפ'ן געביט פון קאלאניזאציע" — האט מיר באגדאנאוו ווייטער געזאגט — "אבער אויסערדעם ציט די סאוועט רעגירונג אריין א סך דעקלאסירטע אידן אין די פאבריקן. לײדער האב איך ניט קיין גענויע ציפערן וועגן דער צאל אידן, וואס זיינען ארייננגעבראכט געווארן אין די פאבריקן און ארטעלן. אבער די דאזיקע צאל איז זייער א באדייטנדע, דער מאסקווער "קאמזעט" אליין וועט היינטיקס יאר אריינציען נאך 31 טויזנט אידן אין די פאבריקן.

"צי גלויבט איר אז דאס אלעס, וואס עס ווערט געטאן אויפ'ן געביט פון קאלאניזאציע און אינדוסטריליזאציע א י ז גענוג צו פארזארגן אלע רוסישע אידן מיט פרנסה ?" — האב איך געפרעגט דעם סאוועטישן פארשטייער.

"נאטירלאך זיינען נאך ניט אלע אידן אין רוסלאנד פארזארגט. און עס מוז געטאן ווערן נאך מער, כדי זיי צו העלפן. — האט באגדאנאוו געענטפערט — "אבער איר ווערט דאך צוגעבן, אז די סאוועט רעגירונג טוט אלעס, וואס זי קאן. עס וואלט נאטירלאך געקאנט געטאן ווערן מער פאר די רוסישע אידן, ווען די אמעריקאנער אידישע הילפס-ארגאניזאציעס וואלטן מער מיטגעהאלפן. די סאוועט - רעגירונג איז שטענדיק גרייט צו קאאפערירן מיט די אויסלענדיש-אידישע הילפס - ארגאניזאציעס, ווען זיי ווייזן ארויס א גוטן ווילן צו העלפן די אידן אין רוסלאנד".

מר. באגדאנאוו האט זיך דאן אפגעשטעלט אויף דער פאליטישער לאגע פון די אידן אין רוסלאנד און האט אויך גערעדט וועגן די באריכטן בנוגע רעליגיעזע פארפאלגונגען.

"די אידן אין אמעריקע דארפן אויך ניט פארגעסן, אז די סאוועט-רעגירונג איז די ערשטע און איינציקע, וועלכע האט באקעמפט, און באקעמפט נאך איצט מיט דערפאלג אלע אנטיסעמיטישע אויסברוכן — האט מר. באגדאנאוו געזאגט. — אין רוסלאנד זיינען קיין פאגראמען אויף אידן ניט פארגעקומען פאר דער צייט, וואס די סאוועט־רעגירונג איז ביי דער מאכט. בכלל זיינען די אידן אין רוסלאנד איצט פול-גלייכבארעכטיקטע בירגער, צוגלייך מיט אלע אנדערע אין לאנד. א זאך, וואס איז אין רוסלאנד קיינמאל ניט געווען.

"וואס עס איז שייך די באריכטן וועגן די אזוי גערופענע רעליגיעזע פארפאלגונגען" — איז מר. באגדאנאוו ווייטער אנגעגאנגען — "האבן דאך די ידיעות, וועגן דער כלומר'שטער דערשיסונג פון פערצן מינסקער רבנים, באוויזן ווי ערנסט מען קאן נעמען אלע אנדערע באריכטן וועגן פארפאלגונגען אין רוסלאנד.

א סעקרעטארן האט געגעבן א צייכן באגדאנאוו'ן, און איך האב פארשטאנען, אז די צייט פאר אונזער געשפרעך האט זיך געענדיקט.

ווען איך בין ארויס אין גאס האב איך דערזעען די נייעסטע צייטונגען, דרוקנדיק מיט גרויסע קעפ נייע באריכטן וועגן רעליגיעזע פארפאלגונגען אין רוסלאנד.

("איטא")

די אראבישע דעלעגאציע

פון עדוארד ד. גרשון

"מיר האבן זיך בעסער געפילט אונטער די טערקן". "מיר האבן דא קיין רעגירונג ניט". דאס קאן מען הערן איצט כמעט פון יעדן אידן. גורם דערצו האבן צוויי פראצעסן וועלכע זיינען פארגעקומען פאר די לעצטע טעג. איינער, אין וועלכן אידן האבן זיך באשיצט קעגן אראבער און זיינען פאר'ן משפט געווארן צום טויט אלס מערדער, און דער אנדערער — אין וועלכן א באנדע אראבער, וואס האבן דערמארדעט אן אומשולדיקע אידישע משפחה לעבן ירושלים איז באפרייט געווארן, און פארלאזנדיק ד ע ם געריכט האבן זיי אויסגערופן : "די רעגירונג איז מיט אונז !" — מענשן מיט איבערלייגונגען קאנען ניט אפלייקענען, אז לויט די כללים פון געזעצגעבונג האבן די מערדער גדארפט באפרייט ווערן און די אידן האבן גדארפט פאר'ן משפט ווערען. אבער אונטער דער אידישער אומצופרידנהייט ליגט דער געפיל, אז ס'איז נויטיק צו האנדלען שטריינג אין די איצטיקע שווערע טעג און ניט זיך האלטן ביי פארפאראַרענע דינים און קאלטע פראַצעדורן. אז די אראבער זאלן "באקומען א לעקציע" איז דער איינציקער וועג צו פארמיידן, אז די בלוטיקע געשעענישן פון לעצטן אווגוסט זאלן זיך מער ניט איבער'חזר'ן. דער אראבער גלויבט באמת, אז די רעגירונג איז געווען מיט אים אין דער צייט פון די מערדערייען און אז די רעגירונג איז אויך מיט אים אין דער צייט ווען ער שטייט אין געריכט נאך די מערדערייען. די אידן פאדערן, אז מען זאל זיך ווייניקער האלטן ביים טויטן בוכשטאב פון דעם געזעץ ווי ס'איז דער פאל אין נארמאלע משפטים. די אומצופרידנהייט פילט זיך אין אלע אידישע קרייזן.

די ארץ־ישראל באפעלקערונג האט ביטער געשמייכלט הערנדיק, אז דער דעפוטאט מארקוס האט אין פארלאמענט פארגעשלאגן, אז די אראבישע דעלעגאציע זאל זיך אין לאנדאן טרעפן מיט אידישע פארשטייער, כדי צו דיסקוטירן שלום באדינגונגען. די קוריאזע זאך דערביי איז, וואס די גאנצע אראבישע פרעסע באציט זיך צו דער דעלעגאציע מיט פאראכטונג. אלע, אחוץ די צייטונג וואס ווערט מיט געלט געשטיצט פון דער אראבישער עקזעקוטיווע, אז די דעלעגאציע איז א רעזולטאט פון אינטריגעס און אז זי רעפרעזענטירט קיינעם ניט; אויסער א פאר אריסטאקראטן און זייערע אינטערעסן. עס וואלט געווען אן אומגעהערטע זאך, אויב מ'זאל די דאזיקע "דושענטלמען" דערלויבן צו דיקטירן פאליטיק אין "ווהייטהאל", אדער אויב די אידישע פארשטייער זאלן מיט זיי אונטערהאנדלען. יעדער אפמאך וואס זאל באקומען די הסכמה פון די דאזיקע "לארדען", קאן צו קיין גוטע רעזולטאטן ניט פירן. די אראבישע פירער זיינען פאליציסטן אבער קיינע שטאטסלייט. ז י י שפילן זיך מיט פאליטיק צוליב דער שפיל גופא. מ'וועט זיי געבן איין זאך, וועלן זיי דוקא וועלן א צווייטע . . . . ס'איז דעריבער וויכטיק, אז די וואס זיינען אויסער ארץ ־ישראל זאלן וויסן, ווי פארביטערט ס'איז די אראבישע פרעסע אין ארץ - ישראל קעגן דער דעלעגאציע.

די אידישע פרעסע האט מיטגעטיילט, אז דער קאלאניאל מיניסטעריום האט באשלאסן ני טצו שאפן קיין פארלאמענט אין ארץ ־ישראל. די אראבישע פרעסע לייקנט דעם באריכט אפ. דער איינציקער אנגעזעענער איד, וואס וויל א פארלאמענט איז דר. מאגנעס. אבער אויך ער וויל אזא באשריינקטן פארלאמענט צו וועלכן די אראבער וועלן קיינמאל ניט מסכים זיין. די איינציקע אראבער וואס פאדערן א פארלאמענט זיינען די שטאטישע איינוואוינער, וועלכע האבן חשק צו האלטן מליצה'דיקע דרשות און ארויספרעסן באקשיש פון די ווייליער. לאקאלע פארוואלטונג איז שוין דא גענוג קארופטירט. ס'איז באקאנט אז דער מאיאר פון דער גרעסטער שטאט אין ארץ ־ ישראל נעמט כאבאר. יעדער ווייסט עס. די רעגירונג ווייסט עס. ער איז איינער פון די אנגעזעענסטע פאמיליעס אין לאנד און איינער פון די וואס וועלן זיך באטייליקן אין דער דעלעגאציע.

די אראבישע פרעסע קריטיקירט שטארק די אראבישע דעלעגאציע קיין לאנדאן. די אידן זיינען קעגן דער דעלעגאציע, ווייל זיי האבן מורא אז דאס ענגלישע פאלק זאלן ניט אננעמען די טענות קעגן אימיגראציע אלס ריכטיק. ענגלאנד קאן, צום ביישפיל, קומען צום באשלוס, אז דער שולדיקער אין ד ע ם טרויעריקן מצב אין וועלכן די פעלאכן געפינען זיך, איז דער איד און די רייכע אראבער, וועלכע קומען קיין לאנדאן כלומרשט אלס אראבישע רעפרעזענטאנטען. די קעגנערשאפט פון די אראבער צו דער דעלעגאציע האט פארשיידענע סיבות. ערשטנס באקלאגן זיי זיך, אז די וואלן זיינען געווען א רעזולטאט פון אינטריגעס און הינטער־פאליטיק. ז י י טענה'ן אז חוץ עטלאכע אראבישע פאמיליעס אין ירושלים זיינען די אראבער ניט פארטראטן אין דער דעלעגאציע. זיי באדויערן וואס די פענים פון די ארימע פויערים זאלן באנוצט ווערן אויף א לוסט רייזע פון די הוסיינים און די נאשאשיבים. די ביטערקייט מיט וועלכער די דאזיקע פריצים ווערן אטאקירט איז אומגלויבלאך פאר'ן מערב מענטשן. מען זאגט אויף זיי זאכן מינדלאך און שריפטלאך וועלכע אן ענגלענדער וואלט ניט געוואגט צו ארויסזאגן בסוד צו זיינעם א פריינט. מען צווייפלט אויב די דעלעגאציע וועט ווירקלאך גיין קיין לאנדאן. עס ווערט פארזיכערט אז קיין טובה וועט פון דער דעלעגאציע ניט ארויסקומען.

מיט עטלאכע טעג צוריק האט ארויסגעווארפן א סענסאציע א בריוו פון אן ענגלישער פרוי, וועלכער איז דערשינען אין דעם "פאלעסטינער בולעטין", אין וועלכן עס איז אנגעוויזן געווארן, אז די אראבישע עקזעקוטיווע האט אן אייגענעם געריכט וועלכער משפט צו געלט - שטראפען די וואס אנטזאגן זיך צו באיקאטירן אידישע געשעפטן, און סטראשען אויך מיט טורמע די יעניקע וואס זיינען אפאזיציע צו דער באיקאט באוועגונג. ס'איז קלאר, אז די אראבישע עקזעקוטיווע האט קיין מאכט ניט צו שיקן יענעם אין טורמע, אבער ווען דער אומוויסנדער אראבער ווערט געבראכט פאר א צאל מענשן וועלכע מאכן דעם אנשטעל פון ריכטער, הערן אויס עדות און געבן ארויס אורטיילן; דערשרעקט ער זיך און פאלגט וואס מען הייסט אים. א סך אראבער באקלאגן זיך, אז מען צווינגט זיי צו צאלן הויכע שטייערן פאר זייערע סחורות, ווייל זיי האבן מורא ארייננצוקומען אין אידישע געשעפטן. עס זעט אויס, אז די "מאראל" פון באיקאט איז געבראכן. דער "פאלעסטיין ענד ניר איסט מאגאזין" דערקלערט, אז די אידן האבן פון דעם באיקאט ניט שטארק געליטן. איינצעלנע סוחרים זיינען געטראפן געווארן דא און דארט, אבער בכלל האבן האנדל און אינדוסטריע כמעט קיין שאדן ניט געהאט דורכ'ן באיקאט.

דאס ברייננגט מיך צום לעצטן פונקט וועלכן איך וויל באריגן. עס איז איצט פארעפנטלאכט געווארן א סטאטיסטיק וועגן דעם גאנצן עקאנאמישן לעבן פון ארץ־ישראל אין 1929, און ס'איז דערשטוינענד צו זעען, ווי ניט קוקנדיק אויף די אומרוען, איז דער פארגאנגענער יאר געווען א יאר פון עקאנאמישן פראגרעס אין אלע צווייגן פון אקטיוויטעט ניט קוקנדיק אויף דער שנעלער וואקסנדיקער אימיגראציע נאך די אומרוען, זיינען ניט געווען קיין אומבאשעפטיקטע. מענשן האבן א סך גערעדט וועגן פאליטיק, אבער אין דער זעלבער צייט איז מען אנגעגאנגען מיט דער ארבעט א סך ענערגישער ווי פריער דער גרעסטער אראנזשן פלאנטאטאר האט מיר דערקלערט, א ז קיינמאל האט נאך ניט געהערשט אזא גוטע שטימונג צווישן אידישע אראנזשן פלאנטאטארס ווי איצט. פאר דער ערשטער צייט אין דער מאדערנער געשיכטע פון ארץ - ישראל איז דער שטח באדן וואס אידישע אראנזשן פלאנטאציעס פארנעמען, ניט קלענער פון דעם שטח באדן וואס אידישע אראנזשן פלאנטאציעס פארנעמען, איבעראיאר וועלן ד י אידן איבעריאגן די אראבער.

די אידן זיינען אן עם קשה עורף. אויב זיי קאנען אויסשטיין רדיפות און צרות אין גלות, קאנען זיי זיכער אויסהאלטן קלעפ אין ארץ־ישראל.

פעברואר, 1930. ("איטא")

אידישע נייעס פון יענער זייט ים

א געשיכטע מיט א אידיש פאר פאלק

פון ביאליסטאק שרייבט מען :

אין היגען ראבינאט איז פארגעקומען א פרייליכער גט. אפילו די רבנים האבן געמוזט שמייכלען.

ווייזט זיך ארויס אז דאס פאר פאלק האבן זיך גע'גט שוין צום פערטן מאל....

עדר מאן איז פארליבט אין דער מצוה פון "המחזיר את גרושתו". האלט ער דאס ווייב כסדר אין איין גט'ן און דאן שפעטער מיט א שטיקל צייט האט ער מיט איר ווידער חתונה.

שוין דריי מאל האט ער דורכגעפירט דעם דאזיקן "עקספערימענט". עס האט אלץ געהאפט אז נאך דער חתונה וועט זי ווערן בעסער, אבער ווי נאר עס פלעגט אוועקגיין דער האניג חודש — פלעגט זי זיך — פלעגט זי צוריק ווערן די זעלבע ווי געווען. נאר איצט וועט ער שוין וויסן, וואס ער האט צו טאן.

און ווי עס ווייזט אויס ווייסט ער טאקע —ווי נאר עס איז דורך דער גט איינער ביי דעם ראבינאט, האט אים א שדכן פארגעלייגט א שידוך : ער זאל התונה האבן מיט זיין גע'גט'ער פרוי צום פינפטן מאל . . . און ער האט אנגעשטעלט ביי דער אויעבן און האט זיך טאקע גוט פארקלערט . . .

ווילדע בלוט בלבולים פארשפרייט קעגן אידן אין ווילנע

פון ווילנע ווערט געמעלדעט, אז דארט ווערט לעצטנס פארשפרייט אין טויזנטער עקזעמפליארן די בראשורע אונטער דעם נאמען : "די דערקלערונג פון א גע'שמד'טן רב", וואס איז פול מיט ווילדע בלוט בלבולים אויף אידן.

דער אינהאלט פון דער בראשורע אונטערשטיצט זיך אויף עפעס א דאקומענט וועלכן מען זאל כלומרשט האבן געפונען אין סאנדאמירער קאנסיסטאריום. אין דעם דאזיקן דאקומענט ווערט דערציילט, אז אין יאר 1712 זאל א גע'שמד'טער ליטווישער רב, א געוויסער סעראפינאוויטש, האבן געגעבן פאר דער קאנסיסטאריום פאלגנדע דערקלערונגען :

ווען ער איז געווען א רב אין ליטע, האט ער אליין אומגעבראכט צוויי קלייני קריסטלאכע קינדער, איינס אין רוזשאני און דאס צווייטע אין סלאנים, און דאס בלוט האט ער פארנוצט צו אידישע ריטועלע צוועקן.

ווייטער ווערט אין דער בראשורע גענוי באשריבן, ווי אזוי אידן פארמאטערן קריסטלאכע קרבנות. 40 טעג ווערט דער קרבן געהאלטן אין א פינסטערן קעלער, וואו מען שפייזט אים זייער גוט און מען זעט ער זאל ווערן גוט פעט. ביי דער צערעמאניע פון בלוט צאפעניש מוז אומבאדינגט זיין דער רב, כדי אפצוריכטען א געהעריקע תפילה, אין וועלכער עס זיינען פאראן די ווערטער "נקמה, נקמה, בגוים ובאלהים".

צו וועלכע צוועקן באנוצן אידן דאס בלוט פון די קריסטלאכע קינדער ? אויף דעם גיט מען אין דער דאזיקער העצערישער בראשורע "א גענויע" תשובה.

עס זיינען פאראן צוויי וואכן אין פארלויף פון יאר, בעת וועלכע דער רב נעמט דאס בלוט פון א קריסטלאך קינד און באשמירט די טיר פון דער וואוינונג פון א קריסטלאכן איינוואוינער. א דאנק דעם דאזיקן "צויבער מיטל" ווערן די קריסטן גינסטיק געשטימט לגבי די אידן און קריגן זיי ליב.

אבער אויך אין דעם טאג־טעגלאכן לעבן פון די אידן שפילט דאס קריסטלאכע בלוט א באדייטענדע ראל. אזוי למשל, דערלאנגט דער רב בעת א חתונה דעם חתן־כלה אן איי, וועלכעס איז אנגעפילט מיט קריסטלאך בלוט. ביי לוסם'דיקע אידן ווערן די אויגן באשמירט מיט קריסטלאך בלוט. כדי צו האבן גליק אין האנדל, נעמען אידן ביי זייער רב א פאפיר, וועלכעס איז דורכגעזאפט מיט קריסטלאך בלוט. דער דאזיקער "פאפיר" ווערט איינגעגראבן ביי דער טיר פון דער וואוינונג.

און ענדלאך קומט אויך דער לעצטער בלבול, אז אידן באנוצן דאס בלוט פון קריסטלאכע קינדער צו מצה.

אין דער בראשורע ווערט אויך מיט דער גאנצער "גענויקייט" פעסטגעשטעלט אז אין ליטע אליין ווערן צו די דאזיקע ריטועלע צוועקן פארנוצט 30 ליטער בלוט א יאר.

די דאזיקע בראשורע וועלכע ווערט צוליב בולט'ע צוועקן פאנאנדערגעטיילט צווישן די טויזנטער מתפללים פון קאסטיאלן אין די יום טוב טעג, איז מיט איניקע טעג קאנפיסקירט געווארן דורך דער ווילנער פראקוראטור. אינטערעסאנט זיינען אבער די מאטיוון פון דער קאנפיסקאציע : עס ווייזט זיך ארויס, אז די מיטל־אלטערלאכע בראשורע איז חס ושלום ניט קאנפיסקירט געווארן צוליב אירע העצערישע אנפאלן אויף אידן, נאר צוליב ריין פארמעלע מאטיוון. אין דער בראשורע איז ניט געווען אנגעוויזן ווער עס איז איר ארויסגעבער, און וואו זי איז געווען אפגעדרוקט.

די געשיכטע פון אן עלנטער אידישער פרוי

אין ווילנע איז מיט איניקע טעג צוריק געשטארבן די עלנטע פרוי לעווי, און איר קערפער איז איבערגעגעבן געווארן אין פראזעקטאריום.

די דערמאנטע פרוי האט געוואוינט די לעצטע יארן אין ווילנע אויף טאטמערשע גאס ביי א געוויסער אסתר. די פארשטארבענע האט זיך פארנומען מיט אויסלייען קארטן, און פלעגט ניט שלעכט פארדינען דערפון. זי האט אנגעקליבן עטלאכע הונדערט דאלאר מזומן און א רייכע בעלעבאטישקייט, א סברא, אז די פאר דאלאר האט זי נאך אויסגעליען אויף פראצענט.

בעת זי איז קראנק געווארן האט איר די שכנה אפגעשיקט אין שפיטאל, וואו זי איז אין א טאג ארום געשטארבן און אלס עלנטע האט מען איר קערפער אפגעשיקט אין פראזעקטאריום. די שכנה איז אזוי ארום געבליבן די איינציקע ירשנטע פון איר ביסל מזומן, און האט אפילו ניט געדארפט צאלן קיין קבורה געלט.